

Anmeldelser

An atlas of wader populations in Africa and Western Eurasia

Simon Delany, Derek Scott, Tim Dodman & David Stroud. 521 sider, talrige kort og farvefotos. Wetlands International & International Wader Study Group. ISBN 78-90-5882-047-1. Pris £ 70.

Halvfems arter af vadefugle lever i Afrika og det vestlige Eurasien, dvs. i Europa og den vestlige del af Asien. De er opdelt i 149 underarter, og i denne bog er der tillige identificeret i alt 230 mere eller mindre separate bestande. 25 af regionens førende vadefugleforskere har skrevet denne statusrapport over disse arter, underarter og bestande, og for 59 arter har data muliggjort udpegning af 876 internationalt betydningsfulde yngle-, raste- og overvintringsområder, fordelt på i 85 lande. 68 af områderne har internationalt betydningsfulde forekomster af mere end fem arter, mens der er 112 områder med mere end 40000 optalte vadefugle – heriblandt selvfølgelig Vadehavet. Det er en bog med mange tal!

Arbejdet med bogen, der bygger på tusinder af frivilliges optællinger gennem et halvt århundrede, har taget 10 år, og et stort antal hjælpere – også fra Danmark – har bidraget med kritisk gennemlæsning, supplerende oplysninger og andet. Blandt referencelisterne mere end 1000 titler er 30 artikler og rapporter med dansk førsteforfatter, så også på den måde har vi ydet lidt.

Bogen er tæt pakket med information til brug for forskere og naturforvaltere, og for alle andre med en seriøs interesse for vadefugle og deres trivsel. For hver art oplyses om geografisk variation og udbredelse, trækforhold, forekomst af delbestande, bestandsstørrelser og -ændringer, beskyttelse, habitatvalg og økologi, samt om de områder af international betydning, arten benytter, herunder deres beskyttelsesmæssige status. For Klyden drejer det sig f.eks. om fem bestande, hvoraf tre er forholdsvis stabile – heriblandt den vesteuropæiske med 73000 fugle – mens én formentlig er aftagende og én af ukendt status.

Hvad angår angivelserne for de arktiske vadefugle på den østatlantiske trækvej, dvs. trækvejen langs Vesteuropas og Vestafrikas kyster, mener jeg, at bogen tegner et for pessimistisk billede. En række arter og bestande, for hvilke både midvintertællingerne i Nordvesteuropa og 40 års data fra Blåvand Fuglestation (se DOFT 101: 1-3, 2007) viser stabile eller stigende antal, er angivet som aftagende eller formentlig aftagende. Det er der selvfølgelig argumenteret for i bogen, men for mig lyder det ikke overbevisende. Jeg mener tværtimod, at de fleste arktiske vadefuglebestande i vores del af verden trives godt, og at de negative angivelser risikerer at aflede opmærksomheden fra de meget store problemer, som mange arktiske vadefugle på den østasiatiske trækvej står midt i, med

inddigning og opdyrkning af deres allervigtigste rastepladser (se DOFT 103: 95, 2009) – for ikke at tale om vores egne europæiske engfugle, som også er i voldsom tilbagegang. Og meget bedre ser det ikke ud med vadefuglene og vådområderne i Mellemøsten og Afrika. I Asien og Afrika er der således hårdt brug for et lige så effektivt netværk af beskyttede områder, som det der er etableret gennem EUs fuglebeskyttelsesdirektiv.

Noget andet er så, at mange af de arktiske vadefugle går en usikker fremtid i møde med de klimaændringer, som allerede har fået buske og træer til at brede sig over tundraen, og som vil oversvømme de mange lavvandede områder, som disse fugle er helt afhængige af under trækket og om vinteren.

På trods af disse forbehold er dette fantastiske værk et *must* for alle, der er seriøst interesserede i vadefugle.

Hans Meltofte

Nordens fuglestemmer

Benny Génsbøl & Søren Génsbøl. CD (mp3) med sang og kald af 303 fuglearter i Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island, med et 96 siders uindbundet teksthæfte; det hele indlagt i kraftig kartonfolder. 2. udgave, Gyldendal 2009. ISBN 978-87-02-07939-5. Pris (vej.) kr. 299,95.

Denne publikation blev desværre Benny Génsbøls sidste i en lang række, hvoraf nogle henvendte sig til den almindelige fugleinteresserede, mens andre mere var rettet mod halv- eller helprofessionelle ornitologer eller feltbissere. *Nordens fuglestemmer* ligger nok et sted imellem. Bennys søn Søren Génsbøl har bl.a. stået for den lydtekniske side af cd'en.

Teksthæftet til cd'en beskriver grundigt hver enkelt af optagelserne i et fint varieret sprog med mange ramrende udtryk, hvoraf nogle er hentet fra musikken – er man lidt inde i den terminologi, opleves disse beskrivelser som meget præcise. I forbindelse med stemmebeskrivelserne gives en del nyttige biologiske oplysninger om pågældende art, alligevel klares hver beskrivelse på i gennemsnit ca 10 linjer – nogle mindre, mens fx nogle vadefugle, måger, terner og de fleste sangfugle får betydeligt mere plads. Det er også inden for disse grupper, at man finder de mest interessante optagelser, ofte med mange eksempler for en given art. Langt de fleste optagelser er klare og fyldige og har høj kvalitet. Alle optagelser er sket digitalt, og selv højfrekvente stemmer fra Fuglekonge og mejser og lavfrekvente lyde fra fx Rørdrum gengives klart. På mange optagelser høres andre arter mere eller mindre tydeligt i baggrunden, hvilket giver liv uden at forstyrre.

I teksten angives det hvor langt inde i optagelserne, de enkelte lydtringer (også i baggrunden) begynder, så det er nemt på cd'en fx at finde et bestemt kald, som er nævnt i teksten (tidsangivelserne er indkodet på cd'en og vil derfor passe uanset hvilket udstyr man bruger til afspilningen). Hvor det er relevant sammenligner teksten med andre arter, som pågældende art evt. kan forveksles med, og som en yderligere hjælp findes i hæftet fem skemaer over stemmerne af gæs, små falke plus Spurvehøg, klirer, og spætter (to stk., trommen hhv. kik-kald). Det eneste, der savnes, er egentlig korte oplysning om hvornår på året og i hvilket land, sekvensen er optaget.

Ifølge hæftets bagside er målgruppen "alle der har interesse i og lyst til at lære de forskellige nordiske fuglearter stemmer at kende og i at kunne adskille arterne fra hinanden i naturen". I det store og hele bør udgivelsen opfylde det formål, der fremgår af dette udsagn; men som feltornitolog savner jeg dog lidt. For eksempel Hedelærkens trækkald, Ringdroskens hårde varselkald og Gulbugens varselslyd. Desuden mangler Gransangerens almindelige énstavelses-kald (til sammenligning med Løvsangerens mere todelt). Træløberens udtrukne kald, vigtig for adskillelsen fra Korttået Træløber, ville også have været rart at få med, og at Rødhalsens karakteristiske, metalliske tikken savnes må vist skyldes en fejl/forglemmelse. Så kan man måske bedre diskutere, om Snespurvens flugtkald skulle have været med, selv om det er den eneste lyd man hører fra den i Danmark.

Et par af optagelserne er mindre vellykkede: Høgesangerens sang er atypisk kort (uden sangflugt), og Rødtoppet Fuglekonges sang er forvrænget og svær at høre. Og endelig bærer hæftet præg af hastværk, med alt for mange banale slåfejl o.lign.

Til trods for disse kritikpunkter er der dog tale om en særdeles fin samling optagelser, der dækker et meget stort udsnit af de nordiske fugles repertoire af stemmer. Afgrænsningen til Norden er velvalgt, idet det har gjort det muligt inden for overskuelige rammer at gengive adskillige lydsekvenser fra hver art, med lange og gode passager. Derved har værket interesse ikke bare til den almindeligt fugleinteresserede, men også for den mere kræsne og erfarne feltornitolog. Jeg kan absolut anbefale det, både til indlæring og som opslagsværk.

Per Schiermacker-Hansen

Rare Birds Yearbook 2009

Erik Hirschfeld. 274 sider, mange farvefotos og udbredelseskort, hft. ISBN 978-0-9552607-5-9. BirdLife International. Pris kr. 250.

Denne bog er andet bind i en serie om sjældne fuglearter, der efter planen skal udkomme med ét bind om året (første bind anmeldt DOFT 102: 270, 2008). Det sker i nært samarbejde med BirdLife International. I nærværende bind behandles 190 truede arter med angivelse af bestandens anslåede størrelse, udbredelsen, truslerne, samt igangsatte og ønskelige beskyttelsesforanstaltninger, alt sammen ledsaget af et farvefoto af arten. Arter,

for hvilke ingen nye oplysninger foreligger ud over det, der anføres i bindet fra 2008, er ikke medtaget (gælder fx Tyndnæbbet Spove og Eskimospove). Blandt de behandlede arter er Skenæbbet Ryle, der får en udførlig omtale; situationen for den forværres år for år, og i foråret 2008 sås mindre end 10 fugle på de regelmæssige træksteder i Sydkorea. Den nuværende totalbestand anslås til mindre end 250 individer.

Andre kapitler handler om genudsættelsen af den Californiske Kondor, om bambusspecialister, og om betydningen af religion og tradition for naturbevarelsen. Fra Europa er kun nævnt Balaerskråpe og Tyndnæbbet Spove. Ved at købe bogen giver man samtidig £ 4 til bevarelse af de truede arter.

Johannes Erritzøe

Trogons

Joseph M. Forshaw & Albert Earl Gilbert. A Natural History of the Trogonidae. 292 sider, 43 farvetavler, mange illustrationer og udbredelseskort i farve og s/h, indb. ISBN 978-84-96553-51-4. Lynx Edicions, Barcelona, 2009. Pris € 100.

Forshaw er kendt fra mange pragtværker om fugle. *Parrots of the World* fra 1973 var det arbejde, der gjorde ham verdenskendt; senere er kommet *Birds of Paradise and Bower Birds* (1977), *Kingfishers and Related Birds* (1983-95), og *Turacos* (2002). Gilbert er en af Amerikas kendteste fugleillustratorer.

Trogoner er en familie af farvestrålende fugle, der næsten alle er knyttet til tropisk skov. De er udbredt i Syd- og Mellemamerika, Afrika og Asien. Den mest berømte art er sikkert Quetzalen, kendt for sin enormt lange hale og sin rituelle betydning for Aztekerne og Mayaerne. I foreliggende bog har den fået en folde-ud tavle, så den kan beundres i fuld størrelse!

I afsnittene for de enkelte arter gives en meget udførlig dragtbeskrivelse med omtale af de forskellige underarter (ofte afbildet), og dertil en gennemgang af artens udbredelse (med kort), biotop, status, træk, adfærd, stemme, føde og ynglebiologi, samt en beskrivelse af ægget. De pragtfulde tavler er ledsaget af noter om navne på de illustrerede planter og om kunstnerens personlige oplevelser i tilknytning til tavlen. Bogen er måske nok en *Coffee-table book*, men er samtidig et grundigt, videnskabeligt funderet værk, lige som Forshaws øvrige produktion.

Der findes relativt få populære udgivelser om trogonerne. De eneste nyere værker er mig bekendt Johnsgards *Trogons and Quetzals of the World* fra 2000, illustreret af John Gould (anmeldt i DOFT 95:39, 2001) og Collars kapitel i bind 6 af *Handbook of the Birds of the World*, illustreret af R. Allen og F. Juglar. Er man specielt interesseret i denne fuglegruppe, kan jeg stærkt anbefale det aktuelle værk, især hvis man kan lide gedigne bøger med lødig tekst såvel som pragtfulde illustrationer. Men mål lige efter på reolen, bogen fylder 41,5 × 29 cm.

Johannes Erritzøe

Handbook of the Birds of the World

Josep del Hoyo, Andrew Elliott & David Christie (red.). Vol. 13, Penduline Tits to Shrikes. 879 sider, 60 farvetavler, 536 farvefotos og 611 udbredelseskort, indb. Lynx Éditions, Barcelona, 2008. ISBN 978-84-96553-45-3. Pris kr. 1695 i Naturbutikken.

Dette bind af det efterhånden velkendte og værdatte værk, alment kendt som HBW, dækker 16 spurvefuglefamilier, af hvilke de to største er Honningædere (175 arter behandlet på 194 sider) og Solfugle (132 arter, 125 sider). Af hjemlige familier finder man pungmejsler, halemejsler, spætmejsler og træløbere samt piroler og tornskader.

"Forordet" er denne gang skrevet af Ian Newton og behandler på 32 sider de fleste aspekter af fugletrækket. Herefter følger familieafsnittene efter det sædvanlige mønster, først en grundig – og overdådigt illustreret – indføring i familien og derefter artsafsnittene og tavlerne.

Værkets bind har med rette vundet lovord fra nær og fjern, og det er der måske ikke grund til at gentage her. Så lad mig i stedet slå fast hvad værket *ikke* er. Det er ikke en felthåndbog, så detaljerede udbredelseskort og komplette beskrivelser af dragt og jizz leder man forgæves efter. HBW er et opslagsværk for professionelle og en del af de seriøse amatører, mens de fleste andre fugleinteresserede næppe vil drømme om at betale det sammenlagt ret betragtelige beløb for et værk som dette.

Vil HBW nogensinde blive overgået? Givetvis, hvis man bliver ved med at trykke bøger i passende lang tid fremover. Og når et tilsvarende værk ser dagens lys engang i fremtiden kan man håbe, at personkredsen bag vil afspejle en til den tid videre geografisk udbredelse af både fugleinteressen og den grad af velstand, det kræver at dyrke den. I dag skrives og udgives langt størstedelen af den ornitologiske litteratur i Europa og Nordamerika.

Hans Harrestrup Andersen

A Field Guide to the Birds of the Indian Subcontinent

Krys Kazmierczak (tekst) & Ber van Perlo (illustrationer). 352 sider, 96 farveplancher, uindb. Helm 2008. ISBN 978-1-408-10978-6. Pris kr. 275 i Naturbutikken.

Bogen er et genoptryk af en ni år gammel udgave. I bogen omtales de knap 1400 arter, der forekommer i Bangladesh, Bhutan, Maldiverne, Nepal, Pakistan, Sri Lanka og Indien. Det en ordentlig mundfuld, og arterne vises på blot 96 plancher.

van Perlo er en umådeligt produktiv illustratør. Men der er ikke meget jizz over hans fugle, der i øvrigt alle ser mod højre. Teksterne klares på 2-4 linjer, inklusive stemmer. Udbredelseskortene kan ikke rummes på samme oplag som planche og tekst, men findes på de efterfølgende 1-2 sider. Nøjagtigheden begrænses af, at hele området vises på kort af format 2,5×3 cm. Bogen er ikke fejlfri, blandt andre er hannen af Blåstjert (subs. *rufilatus*) angivet som en hun.

Bogen skal konkurrere med en anden Helm-produktion med samme titel, blot kaldes den Pocket Guide i stedet for Field Guide (Grimmett et al. 1999); den har endnu mindre udbredelseskort, men langt bedre illustrationer og en lidt mere udførlig tekst, og selv vil jeg foretrække den frem for Kazmierczak & van Perlo.

Hans Harrestrup Andersen

Birds of East Asia

Mark Brazil (tekst) og 14 illustratører. 528 sider, uindb. Helm, 2009. ISBN 978-0-7136-7040-0. Pris kr. 249 i Naturbutikken.

Denne bog må være et godt bud på "Birdbook of the year". Den er ganske enkelt pragtfuld og et fund til prisen, og det gælder såvel illustrationer som tekst og layout. Skal man endelig indvende noget, kan man måske pege på vægten (knap 1 kg) og de bittesmå udbredelseskort (2×2,5 cm).

Mark Brazil har i mange år været bosiddende i Japan og har tidligere (1991) udgivet dels en guide til Japans fugle, dels en bog om fuglelokaliteter i landet. Den aktuelle bog dækker Østkina, Taiwan, Korea, Japan og det østligste Rusland. Den behandler knap 1000 arter på 236 plancher. Et appendiks handler om bestandsstatus for arterne, og her er det slående så mange arter, der forekommer med mindre end 10000 par, når man tænker på det enorme landområde, området dækker. Det afspejler formentlig den store befolkningstæthed industrialiseringsgrad i det meste af området (bortset fra asiatiske Rusland).

Bogen dækker et område, som man hidtil behøvede 4-5 felthåndbøger til. Og ingen af disse ældre bøger kan efter min mening konkurrere med Brazils bog. Men hvis man alene besøger f.eks. Korea eller Japan, er valget knap så oplagt, og bogens primære publikum er nok dem, der besøger en større del af Østasien på samme eller forskellige rejser.

Hans Harrestrup Andersen